

Eesti kodanikuühendused alkoholipoliitika kujundamisel

Kersti Kollom (RiTo 16), Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituudi ja Åbo Akademi sotsioloogia doktorant

Erinevalt Põhja–Euroopa riikidest ei ole Eesti kodanikuühendused olnud siiani alkoholipoliitika kujundamisel ja alkoholiprobleemide leevendamisel aktiivsed.

Eestis on uuritud kodanikuühenduste kujunemist ja tähendust ühiskonnas. Alkoholipoliitika süstemaatiline analüüs on aga puudulik ning seetõttu pole analüüsitud kodanikuühenduste rolli alkoholipoliitikas. Kodanikuühenduste kaasamine poliitikadokumentide väljatöötamisse on muutunud viimaseil aastail üha aktuaalsemaks, kuid ühendused ei ole siiani oma osalemisvõimalusi eriti kõrgelt hinnanud. Ka pole avalik võim kaasanud arendatavatesse poliitikatesse ühendusi sihiteadlikult. Kaasamisega seotut mõjutab Eestis paljuski see, et kodanikuühiskond on veel varases kujunemisjärgus, napib ressursse ning ametnikel puuduvad pikaajalised kogemused kaasamise korraldamiseks, mis omakorda tuleneb lühikesest demokraatiakogemusest (Rikmann, Hinno jt 2007; Lepa, Illing jt 2004).

Käesolevas artiklis, mis on kokkuvõte 2006. aastal Tallinna Ülikoolis kaitstud magistritöö peamistest tulemustest, annan lühiülevaate alkoholi liigtarvitamisega kaasnevatest probleemidest Eestis ja alkoholipoliitika hetkeseisust, kirjeldan uuringus kasutatud meetodit, valimi moodustumist ja peamisi uurimistulemusi. Uuringu põhieesmärk oli selgitada, millisena näevad kodanikuühendused oma rolli alkoholipoliitiliste protsesside mõjutamisel ning kas see on seotud nende tegevuste eesmärkide hulka; kas osalemine ja kaasärääkimine alkoholipoliitika diskursuses on nende prioriteetide hulgas, kas seda on lihtne või raske teha ning millised on peamised takistused. Samuti soovisin teada saada, milline on riigivõimu esindajate valmidus ühendusi otsustamisprotsessidesse kaasata ja nende arvamust arvesse võtta, milliseid probleeme ja takistusi nemad ühenduste kaasamises näevad.

Alkoholitarbimisest Eestis

Alkoholitarbimine on Eestis aasta-aastalt suurenenud ning näitab jätkuvat kasvu nii meeste kui ka naiste seas. Alkoholi süstemaatiline tarvitamine on eriti sage eluohtlike liiklusõnnetuste ning kutse- ja olmetraumade tekkepõhjus, see stimuleerib kuritegelike kehavigastuste ja mõrvade sagenemist, aiasi haigestumist, enesetappe ja narkomaaniat. Alkoholijoobes inimesed külmuvad tihti surnuks või satuvad uppumisohtu. Hüppeliselt on suurenenud haigestumine alkoholsetesse psühhoosidesse ja maksakahjustustesse ning alkoholiga seotud vigastuste ja vigastussurmade hulk (Kasmel 2005, 102).

Alkoholi tarvitamist on analüüsitud mitmete sotsioloogiliste uuringute abil. Siinkohal ei saa jätta lisamata, et olukorra teeb segaseks asjaolu, et statistika ei kajasta tarbitud alkoholi hulka täpselt ega võimalda seega andmeid omavahel korralikult võrrelda ja interpreteerida. Uurimistulemustele toetudes võib kõigepealt täheldada noorte riskikäitumise suurenemist (Derman 2004, 12–18; Maser 2004, 65–66). Nende inimeste seas, kes alkoholi pruugivad, on oluliselt suurenenud igapäevaste või mitu korda nädalas tarbijate osakaal (Laidmäe, Allaste 2004, 134–135).

Rahvusvahelistes uuringutes on jõutud järeldusele, et alkoholi kogutarbimise suurenemisega kaasneb alkoholiga seotud probleemide kasv (Anderson, Baumberg 2006). Eesti Statistikaameti andmeil müüdi näiteks 2003. aastal legaalselt absoluutalkoholi ühe elaniku kohta 10,74 liitrit ehk 12,98 liitrit ühe täiskasvanu (alates 15. eluaastast) kohta. Et aga müügistatistika ei kajasta ebaseaduslikult maale toodud ja müüdnud ning kodus valmistatud alkoholi ja surrogaatide tarbimist, samuti turistide toodud ja Eestist välja viidud alkoholiseid jooke, ei saa neid arve käsitleda alkoholi kogutarbimise näitajana. Just hindamisel kasutatud meetodite tõttu tuleks kriitiliselt suhtuda ka tervisestatistikasse ja elanikkonna küsitlusuuringutesse, kus samuti ei tohiks ära unustada illegaalse alkoholi rolli Eesti alkoholiturul.

Eesti alkoholipoliitikast

Alkoholipoliitika all võib mõista kõiki riiklikke strateegiaid ja meetmeid, mis on suunatud alkoholi kättesaadavuse, nõudluse ja elanike tarbimisharjumuste mõjutamisele.

Nõukogude ajal ei tegeldud alkoholipoliitika arendamisega rahvatervise mõttes. Võis küll täheldada tagasihoidlikke katsetusi luua alkoholi tarbimisele “tervislikke alternatiive” ning mõningaid edusamme alkohoolikute rehabiliteerimisel ja ravimisel (Tarschys 1993, 7–20), kuid peatähtis oli siiski alkoholi müügist tulenev kasu. Organiseeritud karskusliikumise ja alkoholi liigtarbimise vastu võitlemise käivitas Mihhail Gorbatšovi eestvedamisel 1985. aastal alanud alkoholivastane kampaania, mis aga juba 1988. aastal hingusele läks. Kuigi kampaania andis mõningaid positiivseid tulemusi, sest alkoholi tarbimine ja sellest tingitud surmajuhtumite arv vähenes (Tarschys 1993, 22–23), tehti kampaaniat repressiivsete meetmetega, mis tekitas inimestes tugeva vastuseisu igasugustele käsu- ja keelupoliitikatele. Selle mõju on Eestis tunda praegugi, nii tavaelanikkonna kui ka eliidi ja otsustajate hulgas (Lagerspetz jt 1998).

Aastail 1990–1992 toimusid nii Eesti ühiskonnas tervikuna kui ka alkoholipoliitika valdkonnas suured muutused. Piirid avanesid, akohoolsete jookide eksport ja import suurenes, alkoholismi sundravi lõpetati ning alkoholismiravi läks tasuliseks. Kaotati ka alkoholi riiklik monopol ning müügi koguse üle kadus sisuliselt kogu kontroll. Probleemideks on jätkuvalt liberaalne alkoholipoliitika ja vähereguleeritud turg ning asjaolu, et Eestis ei ole valitsuse tasandil siiani välja kujunenud ühtset nägemust alkoholipoliitikast. Selle poliitika korraldamine on killustunud paljude ametkondade vahel ning nendevaheline ülesannete jaotus on kohati piiritlemata. Riigi ja kohalike omavalitsuste tasandi alkoholipoliitikate vahel valitsevad ebakõlad, mis takistavad tõhusate meetmete kasutamist (Lehtmaa 2005, 34). Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonnal ei jätku alkoholipoliitika kujundamisega tegelemiseks inimesi ega raha. Sama ministeeriumi hallatavas Tervise Arengu Instituudis puudub siiani alkoholiekspert.

2006. aasta sügisel tehti oluline samm koostöö parandamise suunas: valitsuse algatusel moodustati ministeeriumidevaheline alkoholipoliitika põhimõtete väljatöötamise töörühm. 2007. aastast on hakatud rohkem tähelepanu pöörama rangemate karistuste ja müügipiirangute kehtestamisele, jätkuvalt on kõne all alkoholireklaami piiramine. Erinevate alkoholipoliitika meetmete juurutamine on eri põhjustel osutunud siiski problemaatiliseks.

Kui rangema alkoholipoliitikaga Põhjamaad näevad Euroopa Liidu ühisturus peituvaid ohtusid, siis majandusarengule orienteeritud Balti riigid usuvad järjekindlalt vabakaubanduse positiivsesse mõjusse. See võib saada oluliseks takistuseks Põhja- ja Baltimaade alkoholipoliitika koostöös (Hellman 2005).

Alkohol on majanduslikult tähtis – alkoholi müügist saadavale tulule lisaks loob alkoholitööstus uusi töökohti. Eesti sotsiaalpoliitikale seatud raamtingimused on järjekindlalt järginud uusliberalismi õpetust, kus investeringuid inimkapitali, sealhulgas tervishoidu, on peetud teisejärguliseks (Masso 2001, 163). Meedia alkoholipoliitikaalased ülesastumised on sageli jäänud võimuparteide ja turujõudude meelseks, kodanikud ja kodanikuühendused on alkoholipoliitika küsimustes endiselt suhteliselt passiivsed.

Kasutatud meetodist

Olukorras, kus riigi alkoholipoliitika on alles kujunemisjärgus ning kodanikuühenduste osalemine otsustusprotsessides ühiskonnas üldjuhul minimaalne, otsustasin lähemalt uurida, millisena näevad ühendused enda rolli alkoholipoliitika kujundamisel ning milline on riigivõimuorganite valmidus nende arvamusi arvesse võtta. Uurimismeetodina kasutasin avatud intervjuusid, sest need võimaldavad vastajail oma seisukohti ja eesmärke ise paremini sõnastada ning vabalt oma organisatsiooni tegevusest ja suhtumisest Eesti alkoholipoliitikasse rääkida.

Kokku tegin 14 avatud individuaalintervjuud, neist 12 kodanikuühenduste ja kaks valitsusasutuste esindajatega. Intervjuudele lisaks analüüsisin erinevaid dokumente ja kirjalikke materjale, nagu ühenduste põhikirjad, tegevusaruanded ja organisatsioone tutvustavad brošüürid. Valimi moodustamisel lähtusin nii mittetulundusühenduste registris olevatest, Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituudi Kodanikuühiskonna Uurimis- ja Arenduskeskuse kaudu kätte saadud andmetest kui ka “lumepallimeetodist”, mis tähendab, et võtsin ühendust intervjuude käigus jutuks tulnud ühendustega. Valimisse kuuluvad ühendused jagasin nelja rühma:

- ühendused, kes näevad oma eesmärkide hulgas alkoholipoliitika kujundamist;
- ühendused, kes tegelevad alkoholiteemaga mingi teise põhitegevuse kõrvalt (näiteks usuühendused, nais- ja noorteorganisatsioonid) ning kelle alkoholipoliitika mõjutusvahendid on pigem kaudsemat laadi;
- erineva alkoholikultuuriga tegelevad klubid ja ühendused;
- ravi ja rehabilitatsiooniga tegelevad organisatsioonid.

Esimesse rühma kuulus kaks, teise viis, kolmandasse kolm ja neljandasse kaks ühendust. Valimisse kuulunud ühenduste esindajad olid kas ühingu esimehed või kuulusid ühingu juhatusse. Üheksa neist olid mehed ja kolm naised.

Lisaks kodanikuühendustele korraldasin intervjuu ka kahes riigiasutuses, sotsiaal- ja põllumajandusministeeriumis. Kuigi peaaegu kõik ministeeriumid puutuvad suuremal või vähemal määral kokku alkoholipoliitika kujundamisega, valisin intervjuude tegemiseks kaks, eeldades, et just need ministeeriumid peaksid tegevusvaldkonniti kõige otsesemalt

alkoholiküsimustega tegelema: sotsiaalministeerium rahvatervise küsimustega ja põllumajandusministeerium alkoholi tootjatega suheldes, alkoholi kvaliteedi ja turukorralduse eest vastutamisega. Uuringu põhirõhk oli asetatud eelkõige kodanikualgatuslike organisatsioonide tegevusele ja nende võimalustele alkoholipoliitika kujundamises osaleda, seetõttu ei keskendunud ma põhjalikumalt riigiasutustes valitsevatele seisukohtadele ja probleemidele.

Intervjuud toimusid ajavahemikus 2005. aasta 27. detsembrist kuni 2006. aasta 22. veebruarini. Intervjuude analüüsimeetodina kasutasin sotsioloogias tuntud süvitsi lugemise interpretatiivmeetodit, kus tekstide lugemise käigus joonistuvad välja erinevad teemakategooriad (Glaser, Strauss 1967). Näiteks organisatsioonide nägemused oma rollist alkoholipoliitika mõjutamisel, nende seisukohad erinevate alkoholipoliitika meetmete kohta ning suhete ja koostöö kohta riigiasutustega, samuti nende töös ette tulevate takistuste ja probleemide kohta.

Kodanikuühenduste nägemus

Enamikus valimisse kuulunud ühendustes nähti Eesti elanike alkoholitarbimist probleemseks (v.a ühes alkoholikultuuriga tegelevas ühenduses). Ühenduste arvates kuuluvad riskirühma noored, maapiirkondade elanikud, töötud, madalama haridusega inimesed, vaesem elanikkond ja osalt ka naised. Alkoholi tarbimine pidudel ja tähtpäevadel on ühenduste esindajate arvates kujunenud normiks ning alkoholist loobudes kardavad paljud sattuda seltskonnas ebasoositavasse positsiooni. Elanikkonnas on juurdunud arusaamad, et alkohol on hea pingemaandaja ja annab enesekindlust ning on väikeses koguses tervisele isegi kasulik.

Mittetulundusühingu esindaja rühmast 2: “/.../ minu arust inimesed võtavad joomist nagu tükitööd, et see on kohustus. Sünnipäeva ei saa pidada ilma ja et see on ebanormaalne, kui sa tahad mingit pidu pidada ja sul ei ole suurt virna pudeleid. Siis sa oled mingi veidrik /.../ ma küll võtan sealt tihtipeale ainult sümboolselt, aga ikkagi ma ühinen selle tavaga, see on rituaal.”

Kuigi enamikus ühendustes leitakse, et olukord on kriitiline ja midagi tuleks ette võtta, suhtutakse näiteks karskusliikumisse pigem ettevaatlikult. Muu hulgas arvatakse, et karskusideed vajavad tänapäevastamist ning uue ajastu nõuetega kohaldamist.

Eesti alkoholipoliitikasse suhtutakse ühendustes kriitiliselt. Leitakse, et Eestis puuduvad alkoholipoliitika arendamiseks vajalikud riiklikud institutsioonid, süsteemne ja stabiilne tegutsemine ning eesmärgistatud tegevusstrateegia. Heidetakse ette ennetusprojektide lühiajalisust ning tasulist ja reguleerimata alkoholismiravi, mis ühelt poolt ei võimalda probleemidega süvitsi tegelda ning teiselt poolt jätab paljud abivajajad teenusest ilma. Ravi ja rehabilitatsiooniga tegelevate ühenduste põhitegevus on enamasti seotud narkomaanide raviga. Ainult alkohoolikutega tegelevaid ühendusi on vähe ning need on valdavalt religioosse suunitlusega.

Tõenäoliselt on Eestis päris palju selliseid alkoholiprobleemidega inimesi, kelleni raviteenused ei jõua rahapuuduse tõttu, sest riik on korraldanud alkoholiravi tasulisena, või ühenduste religioosset suunitlusest tingitud vastuolude tõttu. Just riik on siiani olnud see, kes on näinud ühe võimalusena kirikute ja kogukondade osalemist alkoholiravis. Paraku on aga nende töö selles valdkonnas osutunud usulise misjonitöö osaks. Riik peaks teenuseid pakkuma universalismi põhimõttest lähtudes ehk kõigile võrdsetel alustel, seetõttu tuleks teenuste pakkumisel järgida ka usulist neutraalsust. Praegu on mõned inimesed eelistatumas olukorras kui teised. Riik määrab, milliste ühendustega ta koostööd teeb, ning kaduma lähevad altpoolt tuleva algatuse jõud ja eelised (Lagerspetz 2000, 230–236).

Liberaalsem ja rangem suund

Huvitavaks kujunes ühendustes diskussioon alkoholipoliitika liberaalsema ja rangema suuna eelistamise vahel. Enamik valimisse kuulunud ühendusi väitis end pooldavat rangemat alkoholipoliitikat. Kui aga küsisin nende suhtumist rangete piirangute kehtestamisse, arvas enamus, et käsud ja keelud ei muuda inimeste käitumises midagi. Leiti, et eelkõige tuleb muuta inimeste mõttelaadi, õpetada lastele õigeid väärtushinnanguid ning anda isiklikku eeskujut.

Mittetulundusühingu esindaja rühmast 1: “/.../ Ütleme jällegi MTÜ poole pealt, et kui on toimiv poliitika või on karm seadusandlus, ega see ka probleemi ei lahenda. See, kes endale pudeli suule tõstab, on ju ikkagi inimene ja selles mõttes põhilist rõhku, kui nüüd ongi palju poliitikast räägitud, meie ikkagi näeme inimeste mõttelaadi või ütleme sellise üldise rahva mentaliteedi muutmises.”

Kasvatustöö ja hoiakute kujundamine on ühenduste esindajate arvates kõige tähtsamad meetmed. Kuigi näiteks Euroopa riikide senine praktika on näidanud, et noortele suunatud lühiajalised kasvatustöö programmid on väheefektiivsed (Anderson, Baumberg 2006; Hellmann 2005), usuvad Eesti kodanikuühenduste esindajad järjekindlalt just nende meetmete tõhususse. Tundub, et kodanikuühendustel on raske valitsevast üldise liberaalsuse kontekstist distantseeruda.

Enamikus ühendustes rõhutatakse võrgustikutöö tähtsust: alkoholiteemaga peaksid komplekselt tegelema nii riik, kodanikuühendused ja kirik kui ka kool ja perekond. Ühenduste enda rolli alkoholipoliitika kujundamises nähakse alternatiivsete tegevuste pakkumises, koolitamises ja teavitustöös ning hoiakute ja väärtushinnangute kujundamises. Alkoholipoliitika otseses kujundamises soovivad vähesed ühendused osaleda. Üheks põhjuseks võib siin pidada seda, et ühendustel on vähe usku, et riik nende arvamust kuulda võtab ning otsuste tegemisel arvestab.

Mittetulundusühingu esindaja rühmast 2: “/.../ Aga kui riik nüüd endale sellised taskuühendused välja arendab, siis mis kodanikuühiskonnast me üldse saame rääkida. /.../ Minu meelest on sinnapoole suund võetud. Ja kui nüüd siseministerium saab enda pädevusse kodanikuühiskonna arendamise – ühelt poolt see on just nagu positiivne, aga kuidas saab seda ülevalt poolt arendada. Minu meelest on praegu toimuv üks võimalikke

vaikiva ajastu algusi. Et takistatakse just seda, mis tegelikult altpoolt tuleb. Meil kodanikuühiskond /.../ räägib just siis ja seda, mida riik ootab.”

Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonnas tehtud intervjuus rõhutati, et alkoholiprobleemidega tegelemine ei ole riigi prioriteet ja seetõttu ei eraldata selleks ka vajalikke ressursse. Selleks et alkoholipoliitika muutuks prioriteediks, oleks vaja tugevat survet alt, mida siiani ei ole piisavalt tunda. Ühendused peaksid ministeeriumiametniku arvates olema ise aktiivsemad, mitte ootama, et riik neid osalema kutsub.

Peamised takistused

Nii sotsiaal- kui ka põllumajandusministeeriumis avaldati arvamust, et alkoholivaldkonnaga tegelevaid ühendusi tegelikult eriti ei olegi, järelikult ei ole ka kedagi osalema kutsuda. Seega on tekkinud nõiarering, kus riik ühtpidi eeldab, et kodanikuühendused ilmutavad ise initsiatiivi, teistpidi aga ootavad kodanikuühendused riigi initsiatiivi nii projektikonkursside kui ka selle näol, et neid kutsutaks poliitika kujundamises osalema. Mõlemas ministeeriumis leiti veel, et kodanikuühenduste roll alkoholipoliitikas võiks piirduda peamiselt info jagamise ning inimeste teavitamise ja koolitamisega.

Kodanikuühendustes ja kahes ministeeriumis tehtud intervjuude põhjal võib välja tuua erinevaid probleeme ja takistusi, millega oma tegevuse käigus kokku puututakse.

1. Ressursivaegusest tingitud takistused. Nii kodanikuühendustes kui ka riigiasutustes peeti raha ja inimeste puudumist üheks oluliseks takistuseks alkoholist tingitud probleemidega tegelemisel. See, et riik alkoholiennetuseks raha ei eralda, teeb keeruliseks ka spetsialistide palkamise, pikemaajaliste ennetusprojektide käivitamise ning alkoholismiravi süsteemi väljaarendamise.
2. Riigi ja kohalike omavalitsuste ebapiisav huvi või vastuseis. Seda, et riik kodanikuühendusi alkoholiennetuses üldse ei toeta, peetakse ühendustes väga tõsiseks probleemiks. Alkoholismiravi on tasuline ning riik ei võta ühenduste arvates parema ravisüsteemi väljakujundamiseks midagi ette, seetõttu on ravi väga paljudele abivajajatele täiesti kättesaamatu. Riigi vähese huvi põhjusena nähakse alkoholi seotust suure rahaga ning poliitikute ja otsusetegijate kinnimakstust alkoholitootjate poolt. Leitakse, et riik ei usalda kolmanda sektori organisatsioone ja ei arvesta nende ettepanekuid. Kardetakse, et riik valib välja nn talle sobivad ühendused, kellega koostööd teha, ning teistel organisatsioonidel puudub võimalus oma arvamust välja öelda.
3. Organisatsioonide omavahelise koostöö puudulikkus. Alkoholivaldkonnaga tegelevatel kodanikuühendustel ei ole koordineerivat keskühendust, seetõttu esineb ühenduste tegevuses sageli dubleerimist ning ka olemasolevaid ressursse kasutatakse ebaotstarbekalt. Kuigi alkoholivaldkonna ühenduste puhul ei saa rääkida ühendustevahelisest konkurentsist, sest projektikonkursside alkoholiennetuseks ei korraldata, võib ometi täheldada, et ainult pooled antud valimi ühendustest kuuluvad laiaulatuslikumatesse koostöövõrgustikesse.
4. Organisatsioonisisese töö puudulikkus. Kui ühenduses ei ole suudetud leida tegusat eestvedajat, kannatab kogu organisatsiooni töö, alates oma vaadete

propageerimisest ning koostöö tegemisest elanikega. Samal ajal nõutakse kodanikuühendustelt üha enam professionaliseeritust, mida paljud ühendused ei suuda täita.

5. Liberaalse alkoholipoliitika diskursiivne hegemoonia. Seda võib pidada üheks olulisemaks takistuseks nii ühenduste kui ka ametiasutuste alkoholipoliitilises tegevuses. Reguleerivaid ja piiravaid meetmeid peetakse repressiivseiks ja Nõukogude aega kuuluvaiks, seetõttu isegi need ühendused, kes karskust pooldavad, peavad kohaseks vaid kasvatustöö tugevdamist.

Kümme aastat hiljem

Uurimistöö põhjal võib väita, et Eestis napib kodanikuühendusi, kes tahaksid ja suudaksid sekkuda alkoholipoliitika kujundamisega seotud diskussioonidesse. Enamik ühendusi puutub alkoholiteemaga kokku oma põhitegevuse kõrvalt ning näeb oma rolli pigem informatsiooni jagamises, teavitustöö tegemises ja väärtushinnangute kujundamises kui poliitika väljakujundamises. See vastab suures osas ka riigiasutuste ootustele ühenduste suhtes. Kahes ministeeriumis korraldatud intervjuud ei näita küll üldist ja kõiki riigiasutusi puudutavat suhtumist, kuid nendele intervjuudele tuginedes võib väita, et riik peaaegu ei tegele kodanikuühenduste kaasamisega alkoholipoliitika kujundamisse, olgu siis põhjuseks kas üldine alkoholiteema väljajäämine riigi prioriteetide hulgast või vähene huvi alkoholiga tegelevate organisatsioonide vastu. Seetõttu valitseb riigi ja kodanikuühenduste vahel alkoholipoliitika valdkonnas "suletud ring" – kodanikuühendused ootavad riigilt projektikonkurse ja kutset alkoholipoliitilistele diskussioonidele, riigiasutused aga heidavad kodanikuühendustele ette passiivsust ning ootavad altpoolt tuleva algatuse aktiivsemat sekkumist.

Kümme aastat tagasi tehtud uuringus (Lagerspetz jt 1998, 33–58) jõuti järeldusele, et alkoholipoliitikast rääkides on tekkinud Eestis olukord, kus valitsevaks hegemooniliseks ideoloogiaks on liberalism. Ka praeguse uuringu alusel paistab, et olukord ei ole muutunud. Huvitavaks tulemuseks võib pidada ühenduste alkoholipoliitiliste seisukohtade seismist vastuolulisust, mis tuleneb sellest, et kodanikuühendused peavad oma eesmärgid formuleerima n-ö liberaalse poliitika keeles. Käsud ja keelud on seotud endise okupatsioonirežiimiga ning seetõttu ühiskond neid ei aktsepteeri. Üldisel tasandil toonitatakse keelupoliitikast rääkides hoiakute muutmise tähtsust ning rõhutatakse, et käsud ja keelud ei aita olukorda pikema aja jooksul parandada. Kui aga küsida ühenduste arvamust konkreetsete keelavate meetmete kohta, siis neid valdavalt pooldatakse.

Tundub, et ka need inimesed, keda kodanikuühendustes intervjuerisin, tunnetavad liberalismi hegemooniat, seetõttu on neil tõenäoliselt ebamugav vastanduda liberaalsele alkoholipoliitikale. Nad toonitavadki pigem kasvatustöö tähtsust kui keelavaid meetmeid, mis on oma iseloomult tunduvalt konfliktsemad. Paraku kinnitavad teiste riikide kogemused, et informeerimise ja hoiakute kujundamise mõju ükski on küsitav. See jääb alkoholitootjate palju suuremate ressursside abil korraldatud vastusuunalise kampaania varju, mis püüab sisendada, et alkoholi joomine on meeldiv ja sotsiaalselt väärtustatud tegevus (Craplet 2007, 313).

Elanikkonda tuleb ohtudest teavitada, kuid tõhusamaid tulemusi saavutatakse ikkagi siis, kui teavitamine on kombineeritud selliste kitsendavate meetmetega, nagu alkoholi hinna tõus ning alkoholi kättesaadavuse ja reklaami piiramine. Jääb vaid loota, et tulevikus osatakse alkoholipoliitika kujundamisse paremini kaasata ka neid kolmanda sektori organisatsioone, kes lähtuvad oma tegevuses eelkõige kodanike tervisest ja heaolust.

Kasutatud kirjandus

Anderson, P., Baumberg, B. (2006). Alcohol in Europe. A Public Health Perspective. A report for the European Commission. Institute of Alcohol Studies, UK. -http://ec.europa.eu/health-eu/doc/alcoholineu_content_en.pdf

Craplet, M. (2007). Prevention of Alcohol- and Tobacco-related Harms. Education or Control – Must We Choose? – Nordic Studies on Alcohol and Drugs, Vol 24, No 3 (English edition), pp 299-319.

Derman, N. (2004). Legaalsed uimastid – alkohol ja tubakas. – Trendid koolinoorte uimastitarvitamises. 15–16-aastaste õpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide kasutamine Eestis. Toim A.–A. Allaste. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli Kirjastus, lk 12–20.

Glaser, B. G., Strauss, A. L. (1967). The Discovery of Grounded Theory. Strategies for Qualitative Research. New York: Aldine Publishing Company.

Hellman, M. (2005). Alcohol – Use, Harms and Policy. A report from a Nordic-Baltic seminar. Nordic-Baltic seminar in Riga 3–4 oct 2005, Nordic Council for Alcohol and Drug Research. - <http://www.nad.fi/riga/English%20report%20Riga.pdf>

Kasmel, A. (2005). Rahvastiku tervis – reaalsus ja võimalused. – Eesti edu hind. Eesti sotsiaalne julgeolek ja rahva turvalisus. Koost E. Raska, T. Raitviir. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, lk 95–110.

Lagerspetz, M. (2000). Kodanikeühiskonna rollid tänases Eestis. – Riigikogu Toimetised 2, lk 230–236.

Lagerspetz, M., Loogma, K., Kaselo, P. (1998). Waiting for the Citizen. The views of Estonian Influential Groups on Social Problems. – S. Hanhinen, J. Törrönen (eds). Journalists, Administrators and Business People on Social Problems. A study around the Baltic Sea. Helsinki: NAD, pp 33–58.

Laidmäe, V., Allaste, A. (2004). Tervis. – Valikud ja võimalused. Argielu Eestis aastatel 1993–2003. Koost L. Hansson. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli Kirjastus, lk 118–143.

Lehtmaa, M. (2005). Alkoholipoliitika Eestis. Magistritöö. Tallinna Tehnikaülikool.

Lepa, R., Illing, E., Kasemets, A., Lepp, Ü., Kallaste, E. (2004). Kaasamine otsustetegemise protsessi. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus PRAXIS.

Maser, M. (2004). Kooliõpilaste terviskäitumine. Tartu: Tervise Arengu Instituut.

Masso, I. (2001). Eesti sotsiaalpoliitilisest arengust 90-ndatel. – Vikierkaar, nr 2–3, lk 161–166.

Rikmann, E., Hinno, K., Bremse, A., Kollom, K., Sepp, M., Vallimäe, T. (2007). Avaliku võimu ja kodanikualgatuse komplementaarsed suhted. Uurimuse aruanne. Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituut. -

<http://www.tlu.ee/files/arts/3677/Raporab420480c147506ad007d471e63adac7.pdf>

Tarschys, D. (1993). The Success of a Failure: Gorbachev's Alcohol Policy, 1985-88. -*Europe-Asia Studies*, Vol 45, No 1, pp 7-25.